

NOVA PRAVDA

Uredništvo in uprava v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstr. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.

Mesečna naročnina 6 dinarjev,
za inozemstvo pa 8 dinarjev.

Kongres delavskih zbornic.

V dneh 24. in 25. t. m. se je vršil v Beogradu III. kongres delavskih zbornic s sledečim dnevnim redom: 1.) splošni gospodarski položaj (ref. dr. Ž. Topalović, Beograd); 2.) zakonski osnutek o neposrednih davkih (ref. Bog. Krčkić, Beograd); 3.) stanovanjski zakon (ref. Fil. Uratnik, Ljubljana); 4.) položaj delavcev in izpeljava njih socialne zaščite (ref. Vlad. Pfeifer, Zagreb); ta točka je imela podreterate o bratovskih skladnicah in o položaju železničarjev in pomorskih delavcev; 5.) volitve samoupravnih organov okrožnih uradov za zavarovanje delavcev.

Vsi kongresi imajo predvsem manifestativen namen, ki naj opozore javnost na razna pereča vprašanja. Zato je pomotno, ako se hoče na kongresih, zlasti delavskih zbornic, razpravljati vse preveč o teorijah. Bolj na mestu so razprave o praktičnih potih in sredstvih, potom katerih je realizirati tekoče dnevne potrebe delavstva. Brez miselnosti je, razpravljati o nujnosti spremembe sedanjega družabnega reda in platonično govoriti o njegovih krivicah. Boj za to spremembo spada drugam. Vodstvo kongresa se je potrudilo, da bi dalo celemu zborovanju manifestativen značaj, kar naj na javnost vpliva resno in dostojno ter prepričevalno. Seveda je tudi na tem kongresu prišla do izraza stara slabost delavskega pokreta: modrovanje in politiziranje, razvijanje teoretičnih nazorov in gledanj na sedanji gospodarski položaj itd. Mnenja sem, da so delavske zbornice in centrala delavskih zbornic praktični vodnik delavstva skozi vse pečine današnjega težkega življenja, zato morajo biti skrajno nepolitične in izven vseh teoretičnih diskuzij o raznih gospodarskih pojavih in problemih. Več skrbi za vsakdanji kruh je treba in manj brige o tem, ali je komunistično ali socialistično naziranje o velikih problemih pravilno.

Kongres je svoj namen dosegel. Delavske zbornice postajajo čimdalje bolj uvaževan faktor, ki naj v našem gospodarskem življenju ne igra manjvredne ali podrejene vloge, ampak enakovredno vlogo z vsemi ostalimi silami, ki delujejo za gospodarsko in kulturno povzdigo naroda. Za to priznanje se morajo zbornice sicer še boriti, toda boj je uspešen. Mislim, da je tudi v interesu pridobitnih krogov, da imajo na nasprotni strani resno in polnega uvaževanja vredno zastopnico dela. Kajti razgovori med resnimi strankami morajo vedno voditi do mirnega in zadovoljivega sožitja. In po tem moramo vsi hrepeneti, kajti «inter armis silent musae». Ves narod mora kvišku v enaki meri, drugače povzročamo krize, ki rode zopet krize. Ta perpetuum pa je za vse škodljiv. Delavskim zbornicam je dati polno legitimacijo in eksekvatur. To zavest naj bi kongres rodil.

Kongres pa ni bil pripravljen, odnosno ni

bil vsesplošno pripravljen. To ni pravilno, ker taka dejstva morejo vzbujati vtis, da nekdo hoče pri delavskih institucijah imeti monopol. Delegati so prišli v Beograd, recimo, kakor se pride na prireditve, za katero je največja atrakcija skrivnost programa. Kaj bo? Delegati morajo biti o dnevnem redu, zlasti o referatih točno informirani, ker oni nimajo samo ušes, ampak tudi možgane in dolžnost sodelovati, ne samo sopolušati. Na licu mesta pa je nemogoče vso snov študirati. Zato je potrebna resna in vsesplošna priprava vseh delegatov in nerazumljivo se nam zdi tako zakrivanje. Ni v korist stvari. Kritiko mora vzbuditi tudi dejstvo, da so imeli zastopniki sindikalnih organizacij referate brez predhodnega sporazuma in dogovora z drugimi, celo močnejšimi enakovrstnimi strokovnimi organizacijami. Taka agitacija je kvarna.

Najzanimivejši referat je podal dr. Topalović, iz katerega posnemamo sledeča dejstva: Pogled v naše gospodarsko življenje nas utrjuje v zavesti, da gospodarstvo prehaja in je že deloma prešlo v normalno udejstvovanje. Razmere so stabilizirane. To dokazuje aktivna trgovinska bilanca, stabilnost dinarja, bančni kapital napreduje, pojavlja se tendenca padanja obresti, ki se morajo približati 10 %. Referent je trdil, da odpade samo 1 % akcijskega kapitala na tujino. Povojno krizo je povzročilo divje produciranje brez ozira na osnovno potrebo ravnovesja med konsumom in produkcijo. To je naravna potreba in nujnost. To se sedaj dogaja, zato je gospodarstvo (povojno, nezdravo) v krizi, kar pomeni, da proces ozdravljenja napreduje. Kmetijski produkti so padli v ceni za 100 % napram cenam industrijskih produktov, zato kmet ne more kupovati strojev itd. Kupna moč največjega konsumenta pada. Od kmetijskih produktov je prišlo na trg le 30 %, industrijskih 60 %. Nove politične meje so škodljivo vplivale zlasti na mlinsko industrijo, ki danes dela le s 33 % predvojnne kapacitete. Za ostanek ni trga. V ozki zvezi s padanjem kupne sile je dviganje obrta, ki je ustvarjen zato, da krpa staro. Važno je poudariti dejstvo, da vsaka zemlja ni godna za vsako industrijo. Obstoj mednarodna delitev dela. Zato so nezmislne industrije, katere mora vzdrževati le hajduška carina in verižniške tarife. Poleg tega pa se tudi države kljub trgovskim pogodbam medsebojno šikanirajo in obidejo razne carinske pogodbe z internimi domačimi odredbami, ki uvozni predmet nato podraže ali uvoz onemogočijo. Tako je kljub trgovskim pogodbam nemogoč izvoz vina v Avstrijo, kljub prijateljstvu nemogoč izvoz moke v Češkoslovaško in kljub prijateljskemu paktu nemogoč izvoz krompirja v Italijo itd. Vso pažnjo je posvetiti komunikacijam. Važnost teh v gospodarskem življenju karakterizira dejstvo, da je v nekaterih krajih koža od ovce dražja kakor cela ovca z mesom vred; kajti kožo kmetič vrže

čez hrbet in jo odnese po gorskih potih v mesto, cele ovce ne more. Referent je dalje podčrtaval dejstvo, da politična cepitev Balkana ne sme trgati balkanske gospodarske enote. Gospodarska bodočnost države leži na vzhodu. Mesta zaradi carinske politike propadajo. Ni slučaj, da slovenska steklarska, kožna itd. industrija zahteva trgovsko pogodbo s Turčijo. Nujno potrebna je tehnična izpopolnitev vse produkcije, ako hočemo v cenah konkurirati. Zunanja trgovina ni privatna stvar, ona vrši javno funkcijo, zato mora biti kontrolirana. Nesolidna trgovina zapravlja tržišča. Potrebna je akumulacija kapitala, da ustvarja novo produkcijo. Kapital je danes davčno preobremenjen. Obremenitev znaša 30 %, kar ima za posledico, da se kapital skriva po vseh luknjah, da ga nikdo ne vidi. Ostro kritiko je doživela državna politika varčevanja, ker to varčevanje ubija vsak napredek. Govornik nato preide na gospodarski pomen delovne sile, ki mora biti zaščiten, ker je ona enakovreden gospodarski faktor. Gospodarski svet sedanjo situacijo izkorišča, na drugi strani pa onemogoča samoobrambo nasprotnih interesov. Strah pred komunizmom je prazen. Več je žandarjev kakor organiziranih delavcev. V državi nima dela nad 200.000 delavcev. V interesu delavstva je takojšnja vpostavitvev gospodarskega sveta in točno izdelan gospodarski načrt.

Poročevalec o zakonskem osnutku neposrednih davkov je ugotavljal, da ta osnutek ni v skladu z določili ustave, ki ukazuje enakomerno obremenitev državljanov. Minimum znaša 3600 Din letno, kar lahko ubije marsikatero kulturno in materialno življenje. Utemeljena je zahteva, da mora biti ta minimum splošno višji, izjemno višji pa pri delavcih in nameščencih, ker pri teh pride tehnika pobiranja davkov popolnoma na svoj račun. Minimum naj znaša 30.000 Din. Davek zagrabl prav vsak dinar, dočim je pri drugih to nemogoče. Posebno krivično je, da se v dohodek šteje tudi zaslužek žene, ki je prisiljena delati, istotako otrok. Socialno bedo država zlorablja v fiskalne svrhe. Pri gospodarskih podjetjih itd. so možni odtegljaji v svrhu vzdrževanja, le človek nima te možnosti, kakor da bi se on ne smel vzdrževati in izpopolnjevati. Davčni vijak je tako napet, da danes obremenjuje povprečno 30 % dohodkov vsega gospodarstva, prej le 18 %, pravilno je 15 %. Ali je na ta način napredek mogoč? Državni proračun je mogoče znižati za 50 % in to tam, kjer ni nevarnosti za splošni napredek. V davčnih komisijah naj sodelujejo tudi zastopniki delavcev. Resolucija poudarja progresivno obdavčenje.

Tajnik ljubljanske delavske zbornice, Filip Uratnik, je na podlagi števil konstatiral, da je likvidacija stanovanjske zaščite preuranjena. Popolnoma napačno je naziranje, da bo slobodna konkurenca odpravila stanovanjsko bedo. V državi primanjkuje 20.000 stanovanj. Povpraševanje bo zato večje kakor ponudba. Država naj pospešuje privatno inicijativo s tem, da krije en del obresti investiranega

kapitala; s spremembo predpisov o občinskih financah naj se omogoči občinam zidanje. Razlika med stanarino v zaščitenih stanovanjih in med normalno najemnino naj se uporabi in svrhu gradbe stanovanjskih hiš. Naša država je prva, ki je pričela z likvidacijo stanovanjske zaščite. Ako druge države niso našle stvarnih razlogov za to delo, jih tudi naša država nima. — Ta referat je bil zbog svoje stvarnosti in argumentacij zelo prepričevalen in poučen. Ogledajo naj si ga večje občine.

Dejstva, katera so bila poudarjena v referatu o položaju in socialni zaščiti delavcev in nameščencev, bi mogla obsegati celo knjigo.

Tako brezbrizna je naša socialna politika. Zato so protesti delodajalcev proti socialni zaščiti in socialnim bremenom najmanj neutemeljeni, skoro se v njih izraža cinizem. Obširne resolucije so poudarile glavne težnje. Glede rudarskega zavarovanja je osvojeno načelo, da se to zavarovanje organizatorično in materialno strne s splošnim zavarovanjem. Kongres protestira proti dejstvu, da se sedanji pravilnik novelizira brez sodelovanja delavskih zbornic.

Končno je kongres osvojil tudi zahtevo po volitvah v samoupravne organe okrožnih uradov za zavarovanje delavcev. drjb.

je približati v strankinih ustanovah, v organizacijah. Naše politične ustanove so često organizirane tudi avtokratično ali oligarhično. Tudi mi moramo vnesti vanje več socialističnega, demokratičnega aktivizma!

Gospodarski socializem — to je težavnejši problem. Novi gospodarski red, gospodarska socializacija vsega se da gotovo uresničiti po zunanji strani samo z močnim udejstvom sodelovanja socialističnih strank. Toda gre tudi za notranjo vzgojo. Ljudje ne trpe bede samo zato, ker ne zaslužijo, temveč včasih tudi zato, ker s pridobljenim ne znajo gospodarsko postopati. Toda o tem spregovorimo na drugem mestu. In še eno pripombo bi napravil tukaj — morda naivno. Socialistične stranke bi morale praktično skrbeti, da bi v njihovih vrstah ne bilo revnih, potrebnih. Ne na račun države in njene blagajne, temveč na račun notranje samopomoči v stranki. Vem — socialisti so skoro vsi reveži. Kako naj siromak pomaga siromaku? Toda napraviti moramo vsaj poizkus, in to v posameznih organizacijah in v celi stranki, posebno letos pozimi, ko bo nezakrivljene bede dovolj, da dokažemo svoj socializem kot resnično bratstvo, kot solidarnost in prav tako svoje rodoljubje, katero mora tudi pomenjati narodno solidarnost. Če je nekje beda, ne smemo raznih skrbi prepustiti samo posameznim strokovnim organizacijam, **socialni in človeški čut se mora pojaviti v celi stranki in pomagati mora cela stranka!** Če vem, da v tisoč rodbinah sploh ni kruha, potem bo naš košček manjši, da ne bi bilo bratstvo prazna beseda.

Kulturni socializem. Ne samo socializacija gmotnih, temveč tudi duševnih dobrin! Kultura se ljudstvu ne da dati, kulturo si mora ljudstvo vzeti. V nas vseh je zmisel za gledališče, knjigo, pripovedko, godbo, prirodno krasoto, sliko itd. Toda ta smisel spi v ljudeh, ki niso prebujeni. Ljudstvo je osiromašeno za tisoč duševnih užikov. Človek je potreben veselja. Če se ne zna radostiti duševno, se raduje materijelno. Zbudjati smisle ljudstva — človečani ljudstvo duševno — to pomenja usposabljanje ljudstvo, da si bo vzelo kulturo. **To je kulturni socializem!** Ker socializem je nezadovoljstvo, da imajo ti drugi več od življenja ne samo v gmotnem, temveč tudi v duševnem oziru, v duševnih užikih. In oni v resnici imajo.

Socializem kot narodni in etični problem.

Na brnskem kongresu češkoslovaške narodno-socialistične stranke je voditelj stranke, podpredsednik senata Vaclav Klofač, referiral o nalogah socializma. Iz referata prinašamo tale značilna mesta.

V kolikor se tiče praktičnega udejstvovanja socializma, mislim, da je potrebno, da se vprašanje razstavi. Če razumemo pod socializmom vse stremljenje po populariziranju do sedaj še ne popolnoma populariziranega, potem gre tukaj ne samo za politično, temveč tudi za gospodarsko, kulturno in npravno populariziranje. Demokratični pravni red je socializiral samo politično pravo. Toda to je samo zunanja stran vprašanja. Gre tudi za socializacije političnih dolžnosti. In tukaj se mi zdi, da je važna praktična naloga socializma ne samo politično govornišvo, temveč politično vzgajanje. Imamo dosti političnih govornikov, toda malo političnih vzgojiteljev. Nimamo žive demokracije — imamo samo demokratično obliko, demokratične zakone — toda nedemokratičnih ljudi. K demokraciji moramo vzgajati. Prav socialisti bi se morali zavedati, da je tako demokratizem kot socializem prav za prav le delovna hipoteza. Danes se dela velik eksperiment z ljudstvom, ali se bo obnesel v vladi in upravi države. Vsi se moramo potruditi, da se obnese, da se ta delovna hipoteza izkaže za pravilno. Ljudstvo se bo obneslo, če bo imelo več politične izobrazbe

in več politične morale. Ne gre tu za vzgojo političnega strankarstva, temveč za širjenje politične zavesti in zanimanja za splošne politične naloge države, ker država trpi enako vsled brezbriznosti, kot nezavednosti svojih državljanov. Politična vzgoja mora naučiti državljanse podrejanosti ožje koristi splošnim koristim, ne videti v strankah malike ali bojne tabore, temveč organe sodelovanja pri nalogah države, zagotoviti medsebojno spoštovanje med strankami in njihovimi strankarskimi čuvstvi, politični okus pri izbiri voditeljev in obrambo pred zapeljivostmi demagogov. Sredstvo: **zgodovinska izobrazba, prisvojeitev osnovnih spoznanj iz politične, pravne in sociološke vede, ker poznanje zgodovine, to je najboljšo zdravilo in proti trdemu konservativizmu in proti preganemu radikalizmu. Politična veda nauči kritično gledati na obliko, funkcijo in strukturo države. Pouči, kako težko je za demokracijo upravljati in vladati, se navadi onemu popularnemu, naivnemu: «Ja, če bi jaz prišel tjakaj, jaz bi znal to drugače urediti.» Pravo posveti v tehniko zakonskega sistema. Sociologija pouči o silah in principih družabnega razmerja. Pa ne samo to — vpliva tudi na politično moralo. Socializem ali demokracija, to je socialna kakovost, v katero se mora človek vživeti s stalnim aktivizmom, stalno delavnostjo, stalnim delom! Za navadnega državljanja je država daleč. Treba mu jo**

Po svetu poidemo!

(Iz življenja treh mladih prijateljev.)

Spisal Anton Stražar.

I.

Oh, kolikokrat poljubovala si ti me, presrčno dekle!
Nikdar pa se nisva vprašala, ljubiti se smeva al' ne...
Narodna.

Krivčev očka iz zahribške vasi so sedeli pod košato hruško na koncu hiše; kot vedno so prav pridno kadili iz svoje pipice — kot bi jim šlo za stavo. Ker je bilo nedeljsko popoldne, so si preganjali dolg čas s pregledovanjem «Blasnikove Velike Pratique». Gledali so, kje bo v kratkem času in v obližju živinski semenj. Kajti odkar so bili za «ta starega», so hodili po sejnih za mešetarja. Imeli so čas hoditi po sejnih okrog. Za težko delo vsled starosti niso bili sposobni. Svoje gospodarske vajeti so dali iz rok sinu Tomažu in so z mešetarijo ujeli nekaj novcev za tobak in še za kozarček vina, ki jim je «prav dobro storil» — kot so vedno rekli. Radi so imeli vsi bližnji pa tudi daljni ljudje Krivčevega očeta. Osobito mladi fantje so kaj radi povasovali pri zgovornem očencu. Z velikim zanimanjem so poslušali, ko so jim Krivčev očka pri-

povedovali svoje vojne doživljaje. Vselej so se jim smejali, ker očka so v resnici znali pripovedovati.

Največkrat so obiskali zgovornega Krivčevega očeta Goričanov Jaka iz sosednje podgoriške vasi, Obiračev Janez in Zelenkarjev Florjan. Ta dva sta bila iz domače zahribške vasi. Zelo so se vselej očka razveselili obiska teh treh fantov, ki so bili vedno prijatelji med seboj.

Tudi to nedeljsko popoldne so očka pričakovali svoje mlade in zabavne znance. Ravno dremati se jim je začelo, ko so se oglasili zvonovi iz farnega zvonika. Minula je popoldanska služba božja. Vaščani so prihajali v večjih ali manjših gručah po malo sem in tje zaviti poti navzdol; spremljalo jih je in se poslavljalo od njih lepo ubrano pritrkavanje. Da, pritrkavati so pa že znali fantje od fare.

Z velikim užikom so očka poslušali lepo ubrano pritrkavanje. Nehote so se domislili na svoja mlada leta, ko so tudi oni tako radi pritrkavali. Vsi v zadovoljstvu so si znova nabasali tobaka v mali, lepo okovani, moravški vivček in začeli kaditi.

Ko so tako očka v zadovoljstvu poslušali pritrkavanje in gledali ljudi, ki so hiteli po poti navzdol enako kot bi se usipale čebele iz panja, so z bistrimi očmi ugledali tri mlade prijatelje, ki so hitro stopali proti njihovemu domu. Čez dobrih pet minut zatem so v resnici prišli k očetu: Jaka, Janez in Florjan.

Kar po domače so posedli okrog očeta; z robci

so si obrisali znojna čela, kajti prav pošteno jim je bilo vroče.

«Pozdravljeni, očka! — je prvi spregovoril Goričanov Jaka — prišli smo malo povasovat k vam, saj sedaj ne bomo več velikokrat. Ravno danes smo se domenili, da zapustimo svoj domači kraj.»

Očka so se zelo začudili tej novici in hitro vprašali:

«Kaj zlomka govoriš, Jaka, da boste odšli in zapustili naš kraj. Saj ne morem verjeti, še posebno tebi ne, ker si bolj godčevske vrste.»

«Res, res, očka, odrinemo iz kraja proč. Danes teden, če bo šlo vse po sreči, nas že ne bo v tem kraju,» je govoril Obiračev Janez.

Ko so le uvideli očka, da fantje resno govore, jim je bilo zelo, zelo huđo in hoteli so zvedeti, zakaj in kam so namenjeni oditi.

Med fanti je bil najbolj zgovoren Goričanov Jaka, zatorej je tudi on govoril:

«Kakor vidite, očka, jaz in Florjan sva že odslužila vojake; Janez pa tudi ni nič mlajši od naju; vojak ni bil, to veste, ker je prevelik, pa ga niso hoteli k vojakom.»

«Bodimo tiho o meni, ako hočeš, da grem z vama; povej, kam gremo,» ga prekinje Janez.

«No, nič se ne togoti, Janez, pa je vendar dobro če si velik, kajti, če vasuješ pri svoji Marjanci, ti ni treba nič lestve pristavljati —»

In npravni socijalizem? Socijalizirati do vseh posameznikov moralni zakon. Da bi se ljudstvo ne moralo upirati na zunanji zakon, posvetni ali nebeški zakon, strah pred njim, nado na plačilo, temveč da bi bil naravni motiv v človeku samem. Masaryk pravi temu: npravna avtonomija. To se seveda da doseči le s postopno vzgojo. Kot imamo vsi v sebi dispozicijo — izvzemši organične napake — za priučitev jezikov, zapopadenje pripovedk, slik itd. — potrebno je le razviti in vaditi jo — tako ima vsakdo v sebi tudi dispozicijo razviti v sebi gotovo notranjo npravnost, v notranjosti nezadržljivo rastočo in izvirajočo, ki postopa, ne ker se boji, ali ker se tolaži z nebeškim plačilom, temveč enostavno zato, ker ne more drugače: «Tukaj sem in ne morem drugače!» — Socijalizirati moralni zakon! Seveda, ta problem je najtežji. Nikdo izmed nas ni in ne bo brez napak. Sam sem otrok svoje dobe z vsemi slabostmi in nimam pravice pridigati. Mislim samo na to, da smo

dolžni za uspeh demokracije in socijalizma pokazati nekaj samozatajevanja, izvesti nekako notranjo revolucijo in če že ne moremo biti brez napak, vsaj poskusiti odstraniti velike napake. Kar je bilo, je bilo — gre za to, kaj bo. Ne obsojamo nikogar, ker smo sami delali napake, vidimo v sebi samo silno voljo v interesu demokracije in socijalizma postati boljši, bolj ljudski, človeški. Vsa mora vsaj poizkusiti. **Naloga našega socijalizma je, vzgojevati za socijalizem osebnosti.** Premišlujte o tem, kaj to pomenja in kakšne dolžnosti nam nalaga to vsem skupaj in vsakemu pojedincu! Ne hotimo mnogo: hotimo za enkrat biti samo boljši, samo boljši, kot smo bili do sedaj. Ker stoji: brez značajnih osebnosti ne bo socijalizem izpolnil svojega poslanstva na svetu. Samo z močansko (materijalno močansko) silo tega ne bo dosegel. **Rešitev socijalizma je samo v njegovem podušeavljenju, v združitvi duha in snovi.**

takoj vidimo, koliko več prostora posvečajo naši listi, tako buržuazni kot socijalistični, narodnemu gospodarstvu in socijalni politiki kakor jugoslovanski časopisi.

Kakšen govor kakega poslanca, volitve v kakem mestu razburijo gladino časopisja bolj, kot vprašanje visoke obrestne mere, draginja (mnogo večja kot pri nas, — to je v Češkoslovaški), trgovske pogodbe in druge stvari, ki se tičejo vprašanj vsakdanjega kruha.

Toda to so gotovo samo prehodni pojavi, in bogastvo zemlje ostane, tega nikdo ne odnese, in ko se bo narod enkrat naveličal same politike in se bo začel resno baviti z morda manj visokimi, zato pa tem važnejšimi gospodarskimi in socijalnimi vprašanji, bo imel gotovo vsak dan svojega piščanca na mizi.

Današnja Jugoslavija tvorijo ozemlja, ki se ne razlikujejo med seboj samo po svoji zemljepisni obliki, temveč tudi po svoji zgodovini in vsem kulturnem in gospodarskem razvoju. Srbska zemlja, zemlje nekaj pod madžarsko vladno, okupirane zemlje, Črna gora — kakšne razlike — mnogo večje, kot med našimi historičnimi pokrajinami in Slovaško in tudi mnogo večje kot med tremi deli današnje Poljske.

Te razlike se javljajo i v ureditvi in stavbi mest in vasi, v načinu obdelavanja zemlje, v delovnem sistemu, v družabnem življenju, i v značaju posameznih narodov. Različni politični razvoj, verske razlike, različni način vladne oblike, drugačno združevanje družabnih in premoženjskih razredov (plemištvo, uradništvo, bogati kmetje, industrija in trgovina) v posameznih pokrajinah Jugoslavije, vse to se je vtisnilo globoko v značaj naroda v teh stoletjih, v katerih so posamezni narodi Jugoslavije živeli v raznih državnih celotah. Kranjska vas se popolnoma razlikuje od hrvatske ali srbske vasi, kot se «nemška» natančnost slovenskega uradnika popolnoma loči od «madžarske» metode dela na Hrvatskem, od «vzhodne» v Srbiji in «balkanske» na Cetinju.

To je naravno. Dolgotrajne generacije niso bile samo vzgojene v raznih šolah, temveč vsesale so tudi po šoli razne metode ne samo dela, temveč tudi razne življenske nazore, kot pri nas mi in Slovaki. «Nemška» čistota in red, s katero se srečujemo na Kranjskem, nima nič podobnega v vzhodni Srbiji.

Na Kranjskem ne vidite raztrganega in bosega človeka, v Dalmaciji in Srbiji, kolikor jih hočete.

Jugoslavija v prijateljskih očeh.

R. Raše, znani češki publicist, je pod naslovom «Jugoslavija lahko in hitro» priobčil v «Českem Slovu» članek, ki bi moral biti memento vsem našim političnim in drugim javnim delavcem. Pa tudi za vse druge je omenjeni članek zelo zanimiv, pa ga zato prinašamo v celoti. R. Raše pravi:

V današnji Jugoslaviji sem bil mnogokrat, pred vojno in po vojni. Po tuji in po lastni volji. Služil sem v Ljubljani, prehodil sem pri vajah lep kos Kranjske, bivše južne Štajerske in Hrvatske, služil sem v Dalmaciji, katero sem skoro dobro spoznal, vozil sem se mnogokrat skozi Zagreb, bil sem v Sarajevu, Mostarju, v Črni gori — skratka, usoda in lastna volja sta me gonili vedno le po zapadni in romantični strani današnje Jugoslavije. «Kjer je romantika, tam ne raste repa» in vsled tega sem imel vedno dojem, da je Jugoslavija krasna — toda v celoti gospodarsko siromašna zemlja, kjer se mora človek težko boriti za vsakdanji kruh.

Zemljevid in statistika sta me sicer poučevala o drugem: da plava ta drugi del Jugoslavije v mleku in medu — toda kaj pomaga tak knjižni nazor, ko se je pred mojim duševnim pogledom pojavljala Jugoslavija s svojimi krasnimi gorami, gozdovi, dolinami in romantičnim morskim-pobrežjem.

Šele letos sem prepotoval progo Zagreb, Novi Sad, Belgrad in nazaj in moja slika o Jugoslaviji se je temeljito izpremenila.

Ravnina, ravnina brez konca, pašniki s tisoči in tisoči pasočih se krav, ovač, prašičev; polje in zopet polje brez konca s koruzo, fižolom, dinjami, tobakom, pšenico in repo, gozdovi hmelja in vinske trte; v primeri z našimi ogromne reke, katerim kraljuje častita Donava — to je v resnici obljubljena dežela, bogata, spominjajoča na črna polja v Ukrajini.

Jugoslavija je morda najbogatejša zemlja v Evropi, ker ima i plodovito zemljo za poljedelško produkcijo i ogromne gozdove, bogata ležišča rud in premoga, velike plovne reke, dolg morski breg z izbornimi pristanišči — je bogata in sama sebi dovolj v vsaki smeri.

In če bi se tudi narod, ki prebiva na tej krasni in bogati zemlji, hitro naučil delati politiko ne čisto politično in politikastrsko, kot to dela danes, temveč gospodarsko politiko — pa bi moral biti v Jugoslaviji za nekaj kratkih desetletij za vse prebivalce raj.

Če se pri nas pritožujemo nad prepoltiziranjem naroda — kaj naj bi dejali Jugoslovani. Zadostuje, če vzamemo v roke njihove in naše novine — in

«Ze spet me zbadaš, povej, kar imaš povedati, pa nikar ne pridiguj vedno o meni!»

«No, sedaj te pa tudi z eno besedo več ne vzamem v misli! V imenu nas vseh vam povem, da smo se danes dopoldne zmenili v Jožetovi gostilni v Dolini, da gremo v Trbovlje k rudarjem poskusit svojo srečo. Veste, očka, da je treba veasih iti človeku malo med ljudi. Kajti le tisti človek je kaj vreden, kateri veliko sveta obhodi!»

«Vse je prav, kakor govoriš ti, Jaka. Ali nekaj le rečem: Če kdo dalje gre, dalje mu kažejo, Ali lahko vam še rečem tudi: Preljubo doma, kdor ga ima! Ali pa tudi: Vsaka ptica rada tja zleti, kjer se izvali! Zatorej si dobro premislite, fantje, preden odidete z doma, da vam potem ne bo žal.»

Očetove besede so poparile naše znanice; vsi so postali nekam molčeči. Tišino je znova prekinil zgovorni Jaka:

«Vse je res, očka, kar ste nam povedali. Ne smete si misliti, da gremo z veseljem z doma, o kaj še. To so drugi vzroki. Znano vam je, da sva jaz in Koprivčeva Francka prijatelja, a moj oče nočejo nič slišati o njej. Sovražijo jo samo zato, ker je revna. Toda jaz jo ne pustim, le ona me lahko osreči! Janezu pa tudi ne kaže, da ostane doma. Brat se je že oženil na domu in njegova žena želi, da izgine z doma. Pa tudi ti, Florjan, imaš veliko nadlogo. Otroka imaš z dekletom in

oženiti se boš moral. Doma nimaš prostora za svojo družino.»

Ko so Krivčev očka vse to slišali, so rekli:

«Zares, težko je z vami, fantje: mladost je norost! Pa saj tudi jaz nisem bil nič boljši v mladih letih. Smo že tako navajeni, da si radi nalagamo križe in težave na svoja ramena — potem pa vzdihujemo, ko je že prepozno!»

«Očka, kaj bi se žalostili s takim govorjenjem. Če ste vsi zato, pojdimo v Podpeč k 'Francki' na kozarec vina, tam se še kaj več pogovorimo in veseli bomo!»

S tem Jakovim predlogom so bili vsi zadovoljni. Takoj so se odpravili v bližnjo gostilno.

*

Počasi so šli po občinski poti proti Podpeči. Večkrat so se ustavili in se ozirali na to in ono stran po krasni domači okolici, ki jo kmalu zapuste. Še šaljivi Goričanov Jaka je postal vedno bolj molčeč.

Stari Krivčev očka so razumeli, da skrbi tarejo fante in namenili so se, da jim dadó poguma in tolažbe.

«Prijatelji moji — tako so začeli Krivčev očka — kakor vidim, je vam hudo pri srcu, pa le korajžo! Tudi meni je bilo tako, ko sem se poslavljaj z doma. Lahko me je tudi skrbelo, ker sem odhajal k vojakom in na vojsko. Vi pa na vojsko

ne greste. Če ne bo kaj posebnega, se čez čas povrnete srečno nazaj. V tem času se bo pa že kaj presukalo. Ni tako hudo, ne!»

«Prav govorite, očka» — poseže v besedo Jaka. «Za vas je bilo res drugače, ko ste šli na vojsko in je smrt prežala z vseh strani na vas. Jaz pravim: Korajže je treba; saj smo vendar fantje, ne pa stare babe!»

Te besede so dale poguma obema Jakovima tovarišema: Janezu in Florjanu, Obiračev Janez je celo zavriskal, da se je razlegalo daleč naokoli!

Prišli so do vaškega potoka. Ustavili so se na mostu. Krivčev očka so si napravili tobak, fantje pa užgali cigare.

«Ta most me veže na važen spomin — spregovori znova Jaka. — Kar vam še nisem povedal, vam povem sedaj:

Dve leti je minulo, odkar sva se precej pozno zvečer vračala iz Doline jaz in moja Francka. V Dolini je bilo takrat ravno 'žeganje'. Samo ob sebi se razume, da smo se prav dobro zabavali fantje in dekleta v 'Jožetovi' gostilni. Naj reče kdo kar hoče, izmed vseh je bila najbolj zala Koprivčeva Francka! Midva še nisva bila takrat bog ve kaj znana; tudi plesala še nisva nikdar v nobeni gostilni. Ko sem torej popil par kozarcev vina, da sem bil malo pogumen, sem stopil k Francki in jo vprašal, če bi šla z menoj plesat.

(Dalje prih.)

Slovenec varčuje, živi po pravilu «sich strecken nach der Decken», na Hrvaškem že vlada bolj madžarski, lažji življenski nazor, družba je elegantnejša in zapravljeješa.

Z eno besedo, pri vsakem koraku vidimo te razlike in kdor jih vidi, razume težave, ki ovirajo

«unifikacijo» Jugoslavije. Priti mora nova generacija, ki stvori nov narod «Jugoslovanov», kot pri nas «Čehoslovakov».

Članek je res vreden, da se človek nad njim zamisli — — —

*

Strokovni vestnik.

Mizerno stanje velenjskih rudarjev.

Iz Velenja prihajajo vesti o skrajno mizernem stanju tamkajšnjih rudarjev. Pomoč je res nujno potrebna, da se reši rudarje še večje bede in obupa. Velenjski rudarji že celi dve leti in pol neprosto-voljno praznujejo skoro polovico meseca, tako da pride na rudarja 17 do 18 šihov na mesec. V najboljšem slučaju zasluži n. pr. kvalificirani delavec 765'80 Din, od te vsote se mu za različne naslove odtrga 74'40 Din, tako da mu ostane vsega za-služka samo 691'40 Din na mesec. In s tem do-dohodkom ima v tem primeru delavec skrbeti za ženo in osem otrok, skupno torej 10 ljudi. Na vsa-kega pride potemtakem samo 2'33 Din dnevno za hrano, obleko in vse ostalo. Da pri tem ni mogoče živeti, je vsakomur jasno.

Z ozirom na male zasluzke, ki največkrat niti za potrebno hrano ne zadostujejo, so vsi velenjski rudarji zadolženi. Trpini si belijo glave, kako in kdaj poplačajo dolgove. Vse njihove prošnje, inter-vencije itd. na najrazličnejše naslove so ostale vsaj do danes brezuspešne.

Rudarji so že sami opozorili merodajne kroge na potrebo zvišanja produkcije in odjem s strani državnih podjetij. Danes stalno jemlje premog v večji količini samo vojaška oblast v Ljubljani, in sicer letno 4160 ton, za njo pride direkcija drž. žel. v Ljubljani z 200 tonami letno. V zadnjem času odjema premog tudi bolnica in hiralnica v Vojniku, toda obe skupaj le 105 ton letno. Te številke jasno pokazujejo, kako se država bore malo briga za oddajo premoga in s tem v zvezi za preskrbo svojih delavcev.

Skrajni čas je, da se uvede v Velenju pravo gospodarstvo. Velenjski rudnik ima dane vse pogoje za čim uspešnejše obratovanje in ima vse pogoje, da bi za delavstvo lahko bolje skrbel, nego pa danes skrbi. Lansko leto je generalna direkcija ukinila delavsko pogodbo in znižala prejemke od 30 do 50 odstotkov brez vsake nujne potrebe. Danes ima rudar mizerne prejemke, s katerimi mu ni mogoče živeti, poleg tega je pa še popolnoma ne-zasčiten, ker nima več kolektivne pogodbe. Jasno je, da zahteva delavstvo z vso odločnostjo zopetno uveljavljanje kolektivne pogodbe, sklenjene 1923. leta, poleg tega zahteva redno in polno obratovanje, zahteva pa tudi 14 dnevno izplačevanje, kakor to predvideva rudarski zakon.

Poleg praznovanja delovnih dni je obratno vod-stvo v Velenju izvršilo tudi redukcijo delavstva in odpustilo nad 300 rudarjev, ki so ostali brez vsa-kega zasluzka in jim grozi, da izgubijo vse pravice, pridobljene tekom let pri bratovski skladnici, ako v določenem roku ne dobijo zaposlenja. Tudi to socialno krivico je treba popraviti in zaposliti od-slovljene.

Narodnostrokovna zveza se specijelno zanima za vprašanje velenjskih rudarjev in bo tudi s svoje strani podvzela vse potrebno, da se njihovo mi-zerno stanje izboljša.

*

Predavanja. Kulturno - prosvetni odsek je že prejel skioptikone, niso pa še dosele potrebne slike. Kakor hitro dosepejo, se bo izvršil spored predavanj in bodo podružnice obveščene o vrstnem redu. Do takrat naj se prirejajo druga predavanja, ki so za delavstvo nujno potrebna.

Vsem podružnicam! S 1. novembrom bo tajni-štvo po nalogu Izvrševalnega odbora sklicalo pri vseh onih podružnicah, ki niso odgovorile na zad-

nje okrožnice, članske sestanke. Na teh sestankih se bo razpravljalo o delu podružnice. — NSZ je otvorila svoj čekovni račun, ki ima št. 14.636. Od-slej je vse denarne pošiljke pošiljati samo na ta čekovni račun.

Knjigovodski in nemški tečaj otvori Kulturno-prosvetni odsek Delavske zbornice. V sredo 3. no-vembra t. l. ob 7. uri zvečer se otvori knjigovod-ski tečaj, v petek 5. novembra ob isti uri pa nem-ški. Tečaji se vrše na Srednji tehnični šoli, vhod z Gorjupove ulice št. 10 čez dvorišče, v sobi št. 5. Vsi priglašenci naj se točno udeleže otvoritve te-čajev, kjer zvedo vse podrobnosti. Tečaji so brez-plačni in sprejema Narodno-strokovna zveza pri-jave samo še do torka 4. t. m. Kdor se še ni pri-javil, naj to nemudoma stori.

STRAŽIŠČE PRI KRANJU. Tukajšnja podruž-nica «Unije» je priredila v nedeljo 24. t. m. v prid bolnim in brezposelnim članom veselico s trgat-vijo. Prireditelj je v vsakem oziru dobro izpadla in pokazala, da ima delavstvo še mnogo prijate-ljev, ki radi pomagajo bednim. Vsem onim, ki so omogočili, da je prireditev moralno in gmotno dobro potekla, izreka odbor tem potom svojo naj-lepšo zahvalo.

RUŠE. Iz našega kraja se moramo zopet ogla-siti. Menda smo že pisali o fondu za podpiranje delavstva, ki ga zbira delavstvo v tovarni za du-šik. V ta fond plačuje vsak delavec po 1 dinar. Fond, v katerem je sedaj okrog 31.000 dinarjev, ima v varstvu tovarna. Z njim pa je razpolagal štiričlanski delavski odbor, sestojč iz dveh za-stopnikov socialdemokratov in dveh članov Unije. Ta štiričlanski odbor je dodeljeval podpore. Pred kratkim so se pa socialdemokrati poslužili lepega trika. Njihova dva člana sta lepo iz odbora izsto-pila in je s tem paritetni odbor izgubil veljavnost. Takoj nato so si pa izvolili štiri svoje zastopnike in odvzeli naprednemu delavstvu zastopstvo. Ker imajo tako ta fond popolnoma v svojih rokah in je že v naprej jasno, da se bodo po njihovi volji delile podpore, kar našemu delavstvu nikakor ne more biti prav. Vsi vplačujemo v fond in hočemo torej na vsak način soodločevati in imeti kontrolo nad denarjem. Okrožno tajništvo v Mariboru se za stvar posebno zanima in bo podvzelo vse korake, da se zadeva reši v splošno zadovoljnost. Pri nas je drugače skoro vse po starem. Križ imamo le z našimi socialpatrioti, katerim nikakor noče v glavo, da so izgubili monopol nad delavstvom. Nočejo uvideti, da so nastali drugi časi in da de-lavstvo ne sledi več slepo za demagogi. Pri nas se v dosego njihovih namenov poslužujejo prav vsega. Od laži do udarcev. Da je eden njih pred nedavnim časom pretepel našega predsednika, smo pisali in tudi pozvali Strokovno komisijo in De-lavsko zbornico, da o tem slučaju povesta svoje mnenje. In ker mnenja nista povedale, obvelja pač znani rek, da je tudi molččnost odgovor. Groznje se nadaljujejo in znamo doživeti nove udarce. Toda sedaj smo tudi mi pripravljani iti do skrajnosti. O, znamo tudi mi pobožati, če je treba. Ni sicer kulturno, a se bomo samo branili in vsaj to je kulturno. Nas le čudi to, da silijo sodrugi z glavo skozi zid. Kar je naše, je naše, in nikoli več ne bo hlapčevalo internacionalni. To si zapomnite, so-drugi, in ne trudite se okrog nas. Toliko za danes. O priliki več.

Zahvala in slovo. Odbor in članstvo podružnice «Unije» v Rušah izreka tem potom odhajajočemu odborniku, tov. Varšku, svojo iskreno zahvalo za vse njegovo delo v podružnici ter mu želita obilo

sreče na njegovem novem službenem mestu v beli Ljubljani.

HRASTNIK. Podružnica Narodno-strokovne zveze v Hrastniku sklicuje v nedeljo 31. oktobra t. l. ob pol 4. uri popoldne v gostilni g. Vida Se-nice članski sestanek. Na sestanku poroča delegat centrale iz Ljubljane.

SENOVO PRI RAJHENBURGU. V nedeljo dne 31. t. m. se vrši ob pol 4. uri popoldne v rudniški restavraciji članski sestanek, na katerem poroča delegat centrale iz Ljubljane. Vsi člani naj se sestanka sigurno udeleže.

SSD «Unija» prosi, naj se vsi dopisi, namenjeni njej, pošiljajo na naslov: Tajništvo Narodno-strokovne zveze v Ljubljani, Narodni dom.

KOČEVJE. Pri nas je pripravljani odbor za ustanovitev podružnice NSZ pridno na delu, da se čimprej ustanovi podružnica. V kratkem se bo vršil širši sestanek, na katerem bo poročal delegat centrale iz Ljubljane. Narodnozavedno delavstvo mora vse v našo podružnico!

ZAGORJE. Tukajšnja podružnica NSZ je skle-nila pričeti z zimskim delom in bo v to svrhu imela v najkrajšem času članski sestanek, na ka-terem bo delegat centrale poročal o delu v organi-zaciji v zimskem času. Vabimo vse člane, da se vabilu na ta sestanek polnoštevilno udeleže.

KRANJ. Naša podružnica je imela v nedeljo 24. t. m. svoj sestanek, na katerem je poročal tov. Kravos iz Ljubljane. V kratkem se vrši sestanek, na katerem se bo izvolil nov odbor. O tem se-stanku poročamo prihodnjič.

LOGATEC. Tukajšnja podružnica «Unije» je imela 17. oktobra svojo lepo uspelo «Trgatev». Udeležba je bila prav številna in je pokazala, da ima narodno delavstvo v Logatcu veliko prijate-ljev. Podružnica se tem potom zahvaljuje gospe Kunčevi za prepuščen prostor, veselilnemu odboru, ki je vodil vso prireditev, in vsem tovarišem in tovarišicam, ki so sodelovali. Vsem lepa hvala. — V ponedeljek 25. t. m. je podružnica imela sesta-nek, ki je bil zelo dobro obiskan. Člane opozarja-mo, da se morajo vsi brezpogojno udeležiti vseh sestankov in predavanj. Na predavanja privedite tudi družino in prijatelje!

ČRNA PRI PREVALJAH. Naša podružnica bo imela v nedeljo 7. novembra t. l. članski sestanek, na katerem poroča okrožni tajnik tov. Tumpej iz Maribora. Vse podrobnosti v prihodnji številki.

LAŠKO. V soboto 30. t. m. se vrši pri nas se-stanek, na katerega pride centralni tajnik tovariš Kravos iz Ljubljane. Ker so se v zadnjem času iz-vršile neke redukcije, bo tajnik tudi v tej zadevi poročal in intervencional.

JESENICE. Minulo je veselo poletje. Prišla je zima, t. j. čas za delo v organizaciji. Opozarjamo že danes vse naše brate z Jesenic kakor tudi iz okolice, da se redno udeležujejo vseh sestankov, shodov in predavanj, na katere jih pozove podruž-nični odbor. Različni izgovori, katerih je bilo vse poletje vse polno, naj sedaj za zimsko sezono od-padejo. Bratje! Čas dela je tu! Smo močni ter spo-sobni za boj. Trdimo lahko, da napredujemo ter dajemo našim bratom ono, kar druge organizacije v našem industrijskem centru svojim članom ne nudijo. Da pa bo naše delo še uspešneje, okrepite naše vrste ter pridobivajte nove člane.

JESENICE. Na seji plenuma z dne 24. t. m. se je soglasno sklenilo, da se ne imenuje več lokal «Bratstva», temveč skupni društveni lokal pri gosp. Kobalu na Savi. Silvestrov večer proslavimo s krajevno organizacijo NSS ter «Bratstvom». Pro-gram za ta večer izdelava poseben veselilni odsek, ki je bil tudi na seji izvoljen.

JESENICE. Zadnje čase prihajajo tovariši de-lavci, zaposleni večinoma pri Kranjski industrijski družbi, v pisarno okrožnega tajništva z zahtevo, da se izvedejo razne intervencije. Strokovno okrož-no tajništvo naznanja, da imajo pravico, zahtevati intervencije, samo člani naših strokovnih orga-nizacij, nikakor pa ne oni, ki so organizirani pri kakih drugih organizaciji. — Strokovni okrožni tajnik.

Tedenske vesti.

— **Smrt našega odličnega tovariša.** Iz Zagreba se nam poroča: Umro je drug Alfonz Bertoli u Zagrebu dne 22. o. m. nakon kratke i teške bolesti. Bilo mu je tek 31 godina; ostavlja za sobom ženu i dete. Pokojnik je bio tajnik mesne organizacije NSS u Zagrebu i član izvršnog odbora NSS. Bio je svom dušom odan stranačkoj ideji pa je na teškom terenu u Zagrebu upeo sve sile, da toj ideji i tamo pridobije pristaša. Inače se također isticao u radovima ostalih organizacija, premda ga je činovničko zvanje kod osjguravajućeg zavoda «Union» dosta teretilo. Bio je odbornikom strukovne organizacije Saveza bankovnih činovnika i nameštenika Jugoslavije, Hrvatskog trgovačkog društva «Merkur» i Društva esperantista. Sva ta društva bila su predstavljena na sprovodu, kao što mu i stranački drugovi iz Zagreba odaše zadnju počast. Rastuženoj udovici naše saučesnici Druže Bertoli, počivaj u miru!

— **Stalnost železničarjev.** Narodna skupščina je z glasovi radićevcev in radikalov sklenila, da se stalnost državnega prometnega osebja odgodi do 1. novembra 1929. Med tem časom se izvede reorganizacija ministristva za promet in najde priložnost, da se reducira nešteto pridnih uslužbencev in na njih mesto imenuje partizane. V nebo kričeče so danes krivice, ki se dnevno prizadevajo javnim nameščencem.

— **Dva pravilnika o invalidih.** Kakor se doznava iz ministristva za socijalno politiko, bosta v kratkem objavljena dva pravilnika o invalidih. Komisija, kateri je bila poverjena sestava pravilnikov, je svoje delo že končala. S prvim pravilnikom se ureja vprašanje odkupa invalidnine potom dajatve kapitala in zemljišča, ker se pričakuje, da si bodo invalidi na ta način ekonomsko opomogli. Z drugim pravilnikom se ureja vprašanje zaposlovanja invalidov po državnih uradih in humanitarnih zavodov ter v podjetjih, ki jih subvencionira država. Ta ukrep utegne omogočiti hitro in lahko zaposlovanje invalidov ter s tem odpomoči nujni potrebi.

— **Izseljeniška kvota.** Ameriški listi poročajo, da je jugoslovanska kvota za vselitev v Ameriko neizrabljena. V letu 1925./1926. je ostalo še 72 mest prostih. Seveda s tem še ni rečeno, da ni bilo reflektantov za izselitev v Ameriko, ampak naše oblasti so tako malomarne, da so pustile kvoto neizrabljeno.

— **Celjski občinski proračun za leto 1927.** predvideva 168.000 Din dohodkov in 901.000 Din izdatkov. Primanjkljaj v znesku 733.000 Din se bo kril z občinskimi dokladami na vse direktne davke. Doklada na vino se določi na 260 do 300 odstotkov.

— **Eksekucije v Sloveniji.** Uradno se objavlja izkaz o eksekucijah v Sloveniji, iz katerega je razvidno, da se je radi zaostalih plačil direktnih davkov izvršilo v tretjem četrtletju v 21.668 primerih mobilarno eksekucijo. Do rubežni je prišlo v 5057 primerih in do prodaje pa v 52 primerih. Zaostanki, radi katerih je prišlo do rubežni, so znašali okrog 9½ milijonov dinarjev, oni, ki so se mogli iztirjati šele s prodajo, pa okroglo 163.000 dinarjev. V imobilarni eksekuciji se je vknjižila zastavna pravica v 144 primerih za okroglo 2.650.000 dinarjev. Dražbe nepremičnin so se izvršile v 79 primerih za okroglo 775.000 dinarjev zaostalih davkov. Vse te dražbe so se pa uvedle na predlog privatnih upnikov in je erar samo pristopil k dražbenemu postopanju, na predlog erarja samega se ni izvršila nobena dražba.

— **Kongres privatnih nameščencev** se bo vršil v Zagrebu od 30. oktobra do 1. novembra.

— **Ljudsko štetje v naši državi** bi se imelo letos vršiti. Ljudsko štetje je pa odgodeno do leta 1930., ker vsled redukcij ni personala in ker se iz istega vzroka še ni uredilo in objavilo rezultate ljudskega štetja iz leta 1921.

— **Same redukcije.** Tudi uprava beogradske občine hoče s 1. januarjem 1927. izvesti številne redukcije svojih nameščencev. Kam pojdejo potem vsi brezposelni? Zato se nihče ne pobriga!

— **Za poplavljenca** je zbralo združeno slovensko ženstvo v Ljubljani 54.954 Din.

— **Direktne vozne karte med Nemčijo in Jugoslavijo.** O priliki mednarodne železniške konference, ki je te dni zasedala v Splitu, je bil podpisan sporazum med Nemčijo in Jugoslavijo glede medsebojnega železniškega prometa. Glasom tega sporazuma se uvedejo direktne vozne karte med Jugoslavije in Nemčijo, s čemer odpadejo vse procedure preračunavanja in kupovanja voznih listkov v obmejnih postajah. Obenem je uveden promet ekspresnega blaga med obema državama.

— **Obisk obrtno-nadaljevalnih šol.** Ker so se šolske uprave obrtno- in trgovsko-nadaljevalnih šol prepričevale, da trgovci in obrtniki ne pošiljajo redno svojih učencev k šolskemu pouku, je ministristvo sedaj izdalo novo naredbo, ki predvideva stroge denarne kazni za mojstre, ki ne poskrbe, da prihajajo učenci redno in točno k pouku.

— **Inozemsko posojilo za gradbo stanovanj.** Neka zagrebška banka je baje predložila vladi ponudbo večje inozemske bančne skupine, ki bi bila pripravljena, dati naši državi posojilo v znesku sto milijonov dinarjev. Posojilo bi se moralo porabiti za zgradbo stanovanj.

— **Borza dela v Celju.** S 15. oktobrom je pričela poslovati borza dela v Celju, ki ima uradne prostore v hiši «Prve hrvatske štedionice» nasproti kolodvora. Za stranke se uraduje vsak dan od 8. do 12., telefon št. 119. V svrhu hitrejšega in uspešnejšega poslovanja pri posredovanju dela in služb, oziroma delovnih moči, se naproša interesente, ki se pismeno obračajo na borzo dela, da v prijavi navedejo vse potrebne podatke, in sicer delodajalci delovne in plačilne pogoje ter zahteve in želje glede delovnih moči, deljemalci pa osebne podatke (starost, stan, število družinskih članov, bivališče itd.) ter zahteve in želje glede plače in delovnih pogojev, kje so bili nazadnje zaposleni, število brezposelnih dni itd. Vsakokratni prijavi ali dopisu je priložiti znamko za odgovor. Legitimacije za polovično vožnjo, ki morajo biti opremljene s sliko, se izdajajo le proti predložitvi dokaza, da je dotični res brezposeln, oziroma da potuje v svrhu iskanja dela. Kot dokaz služi dopis ali potrdilo delodajalca, potrdilo županstva itd. Ker je hitro poslovanje borze dela predvsem v interesu strank samih, se priporoča, da se pri dopisovanju ravnajo po gorenjih navodilih.

— **Število prebivalstva Jugoslavije** je po uradni statistiki že doseglo 13 milijonov, dočim je glasom ljudskega štetja leta 1921. znašalo število prebivalstva Jugoslavije le 12.017.323 oseb, in sicer 5.893.547 moških in 6.123.776 žensk. To prebivalstvo je naseljeno na prostoru v izmeri 248.987 kvadratnih kilometrov. Na eno družino odpade povprečno 6 oseb. V vsem je v Jugoslaviji 6575 občin s skupno 27.306 naselbinami in 2.122.353 domovi.

— **Klerikalna «Slomškova zveza» je likvidirala** in so se vsi preostali maloštevilni klerikalni učitelji organizirali v Udruženju jugoslovanskih učiteljev.

— **Škofovska konferenca v Zagrebu** je sklenila, da se prepove vsem ženskam z bubifrizuro, golimi rokami in kratkimi krili vstop v cerkev. Radovedni smo, če bo cerkveni «Slovenec» sedaj opustil med svojo modo reklamo vse te «brezbožne stvari».

— **Slavenska banka.** Trboveljska premogokopna družba in Länderbanka sta pripravljene votirati večjo vsoto, da se izvede pri Slavenski banki tiha likvidacija. Akcijski kapital je ves izgubljen. Tudi vlagatelji bodo nekaj izgubili. Koliko, se še danes ne more vedeti. Akcija gre za tem, da mali vlagatelji ne izgube ničesar.

— **Umrl je** v Subotici načelnik komercijalnega oddelka subotičke direkcije državnih železnic g. Fran Vidic. Letos je bil pokojnik premeščen iz Ljubljane, kjer je tudi vršil službo komercijalnega načelnika.

— **Žrtev planin.** V triglavskem pogorju se je v snegu in burji izgubil akademski slikar Gorjup. Sodi se, da je Gorjup našel smrt pod stenami Škrlatice.

— **Neurje v Trstu.** Dne 24. t. m. so splavili z velikimi svečanostmi v morje novo italijansko križarko «Trieste». Kmalu po svečanosti je zavel z juga močan veter in nad tržaško luko je zadivjalo strahovito neurje. V morje spuščena ladja je bila v veliki nevarnosti. Odrgala se je vrv, na katero je bila pritrjena k obrežju. Z največjimi napori so rešili ladjo «Trieste», da se ni potopila. Morje je tako naraslo, da je poplavelo vsa pritičja hiš, ki stoje ob obrežju. Več parnikov je poškodovanih.

— **Republikanska Nemčija** bo s 1. novembrom izdala znamke, na katerih bo odtisnjena slika Friderika Velikega.

— **Tržaški komunisti** so imeli te dni tajan sestanek. Policija je iznenadila komuniste v trenutku najživahnejše debate, aretirala šest udeležencev in zaplenila 10.000 lir in šest samokresov.

— **V Franciji ni brezposelnosti.** Po uradni statistiki je v Franciji samo 340 brezposelnih. V zadnjem času se je oglasila za ponudbenih 1008 služb samo 730 delavcev. Povpraševanje po delaveih je večje kakor so pa ponudbe delavcev.

— **Katoliška cerkev v Beogradu.** Te dni se vrši slovesna blagoslovitev nove rimsko-katoliške cerkve v Beogradu.

— **Orkan na Kubi** je zahteval 200 mrtvih in 1600 težko ranjenih ljudi. Škoda je 3 do 4 milijone dolarjev. Največja je bila škoda v Havani, kjer je 200 hiš razrušenih in je ostalo 3200 družin brez strehe.

Dopisi.

MARIBOR. (Brezskrbnost za deložirance.) V ljubljanskih dnevnikih se zdaj bije hud boj za vprašanje pravih krivcev stanovanske bede. Skuša se ščititi mestno občino, češ, ona je storila svojo dolžnost s tem, da je zgradila že dve hiši s približno 90 stanovanji in prostori za mestne urade. To je res. Toda kaj pa je občina storila za tiste, ki so najbolj potrebni pomoči, za brezstanovance, za deložirance? Na to vprašanje za danes kratek odgovor: Neka stavbna zadruga je v zvezi z nekim zasebnim podjetjem že marca t. l. zaposlila mestno občino za nakup primerne stavbišča, kjer bi dotična zadruga, oziroma podjetje, sama napravila nekaj poslopij za silo, kjer bi deložiranci za prvo pomoč dobili streho. Ta prošnja je bila večkrat ponovljena zlasti v zadnjem času, ko se je bližal skrajni čas za zidanje. Te tako važne in nujne prošnje še do danes niso rešene. Gospodje so šele pred kratkim prišli na to, da prošnja ni bilo kolkovana. Namesto, da bi se bili dali od prizadete strani informirati, so se raje obrnili na finančno ravnateljstvo v svrhu ugotovitve, ako je po grbskem združnem zakonu ustanovljena zadruga upravičena do vlog brez kolkov. Ta skrivnost je mestnemu magistratu razvidna tudi iz uradnih listov in kljub temu, da ima občina v dotični zadrugi vsaj na papirju in v zapisniku občinskih sej dva svoja zaupnika. Občini ne bi bilo treba nič drugega kakor samo to, da proda ali odda v najem primeren svet, pa bi se na lep način rešila največje svoje brige, in to je gotovo preskrba deložirancev za silo. Toliko za enkrat, da bodo brezstanovanci znali, koliko je — na rotovžu ura. — **P e t s o b n a s t a n o v a n j a.** Stanovanski zakon je že do sedaj izvzel pet- in večsobna stanovanja izven zaščite, torej tudi izven dodeljevanja potom stanovanskega sodišča. Kljub temu pa je stanovansko sodišče tudi takaj stanovanja dodeljevalo. A nakazovala so se slična stanovanja tudi v svobodni razpolagi. Čudno

je bilo, da se stanovanjsko sodišče za take primere ni brigalo, kar bi bilo gotovo storilo, ako bi bilo sodišče sigurno, da dela v tem oziru pravilno. Ta nejasnost se je sedaj v nekem konkretnem primeru razjasnila. Stanovanjsko sodišče si je zopet prilastilo pravico dodelitve takega stanovanja celo neki nezaščiteni stranki. Tu je bilo slučajno zaradi dotične stranke «ogjenj v strehi». Višja instanca (ki je do sedaj tudi tolerirala prakso mariborskega stanovanjskega sodišča) se je to pot uklonila opravičenim pritožbam in je dotično dodelitev razveljavila. Kakor iz poučene strani izvemo, so si tega dodeljevanja stranke (gospodarji) same krive, ker vsiljujejo stanovanjskemu sodišču tudi taka stanovanja iz špekulacije, ker vedo, da si na ta način lahko izbirajo primerne najemnike. — Prvi sneg in poškodb. Prvi sneg, ki je zapadel v torek, je povzročil občutno škodo na drevju. Sneg, kakor sploh zadnje izredno vreme sta posledica elementarnih dogodkov na ognjeniških ozemljih. Letošnjo zimo smemo pričakovati sploh s samimi izrednimi vremenskimi in prirodnimi dogodki. — Znameniti umetniki v Mariboru. Zadnji čas se v Maribor zateka cela vrsta umetnikov, ki zlasti pod okriljem «Ljudske univerze» nudijo svojo umetnost tudi občinstvu. Prišel je Saša Popov v spremstvu Greda, katerih koncert je bil izborno obiskan. Dne 4. novembra koncertira naš slavni pianist profesor Anton Trošt. V Narodnem gledališču pa je bil dne 27. oktobra zanimiv plesni večer Valerije Kratine. Ljudska univerza si je z vpeljavo takih umetniških užitkov pridobila splošne simpatije.

MEŽIŠKA DOLINA. Lepa in tudi bogata je naša Mežiška dolina, pa vendar ni povsem srečna, ker ima svoje križe in težave. Pa ne rečem, da ima cela dolina križe in težave, o ne, samo najbednejši smo, ki križe občutimo. Pa povejmo, kaj nas tare. Alkohol in sodrugi. Prvi tare našega delavca, ki mu je z vso dušo vdan. Še predvojne statistike so pokazale grozne številke, koliko si upamo izpiti. Danes je v tem oziru še slabše. In to se nad nami mašuje v tej ali oni obliki. Posebno pa se posledice kažejo na zarodu. Poleg tega zla imamo pa še sodruge. Kdor se z njimi ne zaletava v zid, pa četudi si pri tem razbije glavo, ta ni njihov in tega je treba potem uničiti. Poglejte, kaj počenjajo s starim, v delu osivelim zdravnikom dr. H. Stari zdravnik absolutno ne more več vzdržati v službi v takem hribovitem kraju kot je tu, pa so se sodrugi le vrgli z vso silo na delo, da ga obdržijo, pa četudi samemu dr. H. to ni prav. On je njihov, pravijo, in mora ostati tu. Nasprotno pa sodrugi še s prstom ne mignejo, če je ob službo magari sto delavcev, če niso pri njih organizirani. Zgodili so se že primeri, da niso hoteli pomagati odpuščencem, češ, zakaj nisi pri nas organiziran. (Sevé pri tako «močni» skupini.) Sodrugi bi se lahko že spametovali. Saj vidijo, da se svet izpreminja in postaja pametnejši. In če je človek pameten, pač ne bo verjel več demagogom, posebno ne takim, kot so ravno v vrstah sodrugov v Mežiški dolini. Mi pravimo: alkohola in sodrugov nas reši, Gospod, potem si še sami uredimo življenje, ki bo vseeno trdo, a vsaj lažjega bomo prenašali. Naj povemo še o naši stanovanjski mizeriji. To mizerijo izkorišča rudnik, ki sicer zida stanovanjske hiše, a revež je privatnik, ki tam išče strehe. Za še tako malo klet plača najmanj 50 dinarjev. In to je za tukajšnje razmere preveč. Pa dovolj o križih, ki nas tarejo. Mi smo na delu. Naše podružnice na Črni in Mežici se pridno gibljejo in to nam daje upanje, da bo vendar enkrat tudi za nas dobro. Vse tovariše pozdravlja Vaš L. J.

RUSE. Podružnica «Unije» je imela 22. t. m. članski sestanek, na katerem je poročal okrožni strokovni tajnik tov. Tumpej iz Maribora o splošnem delavskem položaju ter razjasnil pokret delavstva v današnji dobi. V svojem govoru je pojasnil stališče NSZ do drugih strokovnih organizacij. Delavstvo je z odobravanjem vzelo poročilo na znanje. Debata je pokazala, da delavstvo odo-

brava v celoti delo NSZ in se je zato oklepa. Z ogorčenjem so se vzeli na znanje napadi internacionalcev, ki so se z vso silo vrgli na NSZ. Delavstvo je trdno sklenilo, da se bo znalo vseh napadov ubraniti. Ker se tov. Varšek, ki je osnoval podružnico v Rušah, s 1. novembrom pada na novo službeno mesto v Ljubljano, se mu je tovariš Tumpej v lepih besedah zahvalil za vse njegovo delovanje v podružnici in obenem čestital ljubljanski organizaciji, ki dobi v svoje vrste dobrega in

agilnega sodelavca. Poziva ostale tovariše, naj ne zavlada med njimi malodušje po odhodu tovariša Varška, temveč naj vsi poprimejo za delo, da tako nadomestijo izgubo. Tov. Varšek se je v lepih besedah zahvalil vsem sobojevnikom in jim dal lepa navodila za nadaljnje delo. Prisrčno odobravanje je pokazalo, da je bil tov. Varšek res priljubljen in dober tovariš. Ob koncu se je na sestanku sklenilo, da se odslej redno mesečno vršijo taki članski sestanki.

Politični pregled.

K politični situaciji. SLS se še vedno pogaja za vstop v Uzunovićevo vlado. Seveda je pa pri tem previdna, ker ni gotova, če so Uzunovićeve pozicije trdne. V ozadju stoji Pašić in njegovi prijatelji, ki venomer zatrjujejo, da bo Uzunović padel, katerega avtoriteta v radikalni stranki je zelo omajana. SLS gre samo na gotovo. Vprašanje je, če lahko Uzunović in Radić dasta SLS zadostne garancije, da ostane predvidena kombinacija radikalov, radićevcev in klerikalcev trajne vrednosti. Veliko se govori o koncentracijski vladi šefov strank s Pašićem na čelu in o razpisu volitev. Tudi volitve v oblastne skupščine naj bi se izvršile spomladi. V Beogradu vre in politična situacija je popolnoma nejasna.

Nihče noče biti kompetenten. Znano je, s kakšno naglico so zmanjšali draginjske doklade javnim nameščencem. Istočasno je vlada sklenila, da se tudi poslanske dnevnicke znižajo za 30 odstotkov v korist poplavljenecem. Finančni minister je sklep ministrskega sveta predložil v sklepanje administrativnemu odboru narodne skupščine. Poslanci od vladne večine pa niso voljni zmanjšati svojih dnevnic. Ker se drugače niso mogli znebiti vloge ministra za finance, so izjavili, da niso kompetentni v administrativnem odseku. Sedaj bo minister za finance iskal kompetentno mesto toliko časa, da bo reč pozabljena in da bodo poslanci ostali pri svojih dnevnicah. Revežem javnim nameščencem so takoj odtrgali od borih prejemkov, visoke poslanske dnevnicke naj ostanejo pa nezmanjšane! To naj bo pravica!

Batine. Hrvatski opozicijonci so naslovili na ministra za notranje zadeve interpelacijo, v kateri popisujejo, kako so žandarji brez utemeljenega vzroka zaprli v Velesu 10 občanov, jih odvedli v zapore in pretepli. Kakor je videti, še vedno nočemo veljati v svetu kot kulturna država.

Obtožba proti ministru. Ožja opozicija je sklenila, da vloži proti notranjemu ministru Boži Maksimoviću obtožbo zaradi zlorabe oblasti in izvajanja terorja za časa občinskih volitev v Srbiji.

Očitki korupcije. Opozicijonali poslanci v narodni skupščini so naslovili na poljedelskega ministra interpelacijo, v kateri iznašajo škandalozne razmere pri generalni direkciji vodá. Interpelacija pravi med drugim: Za študije projektov je od leta 1919. do danes potrošila direkcija vodá 46 milijonov dinarjev, dočim je bilo za izvršitev projektov izdanih le 6 milijonov dinarjev. Za osebne izdatke je bilo potrošenih 55 milijonov dinarjev, za obrambo zemlje od poplav pa nekaj čez 1 milijon dinarjev. Za vzdrževanje obstoječih objektov je bilo izdanih 160 milijonov dinarjev in so vsi objekti v skrajno slabem stanju. Za plovni park se je porabilo 100 milijonov dinarjev, a večinoma stoji neporaben. Kolavdacija izvršenih del se ni izvršila v 90 odstotkih. Dela se vrše brez sistema. Pri licitacijah se vrše velike zlorabe. Šefu beograjskega hidrotehničnega oddelka se očita, da nima v redu inventarja, da je bilo pred dvema letoma vzeto iz državne blagajne 2 milijona dinarjev, a še danes niso vrnjeni, da so se z denarjem, ki je bil odtegnjen za bolniško blagajno in davek, okoriščevali režiserji, da je neupravičeno bil v zasebnih rokah znesek 70.000 Din, ki se je šele na ovadbo izročil državni blagajni. — Končno konstatira interpelacija, da se nabavke vrše na nepravilen način in navadno le v korist zainteresiranih in vodečih faktorjev, da se za dela ne uporabljajo strokovnjaki, ampak neveščiji ljudje, in da je kontrola vodnih zadrug nepopolna. — Prav zanimiv bo lahko odgovor ministra za kmetijstvo na interpelacijo, ki vsebuje tako strašne očitke korupcije.

Nettunske konvencije pridejo v najkrajšem času v razpravo v narodni skupščini. Radićevci so pristali na zahteve zunanega ministra dr. Ninčevića, da glasujejo za konvencije. Med radićevskimi organizacijami v Dalmaciji je zelo velik odpor proti konvencijam. Številne organizacije so poslale protestne izjave vodstvu stranke. Nekateri radićevski poslanci iz Dalmacije so zagrozili, da izstopijo iz stranke, kakor hitro bi jih stranka silila v to, da glasujejo za konvencije.

Po drugih državah.

Nova Sibirija. Na kongresu ruske komunistične stranke dne 24. t. m. v Moskvi je rdeči car zavihtel svoj bič nad opozicijo v stranki na način, ki v demokratičnih državah ni mogoč. Opozicija je morala na kolena, ker drugače bi pač šla na vislice. Kongres je sprejel posebno resolucijo, s katero izreka ukor najvplivnejšim in najzaslužnejšim komunističnim voditeljem. Poleg tega pa jih je izključil iz vseh važnih strankinih organov. Vzrok temu je dejstvo, da opozicija ni odobravalala sedanjega vodstva in njene politike in da je s tem kršila disciplino stranke. Ukorjeni so bili sledeči gg. komunisti: Trocky (organizator sovjetske armade), Kamenev, Zinovjev, Pjatakov, Sokolnikov, Smilgov, Jevdokimov in gospa Nikolajeva. — Nas ne zanima, kdo ima prav in kdo ne. Nas zanima samo dejstvo, da v prejšnji carski Rusiji tudi ni bila dopustna svobodna beseda. Carji so vsakega upornika poslali v Sibirijo. Proti temu je ugovarjal ves kulturni svet in te metode so tudi revolucijo povzročile. Človek bi mislil, da bo revolucija take

metode absolutizma odstranila, kajti drugače so potoki krvi tekli zaman. Vidimo, da temu ni tako, Ruski boljševiki imajo težko vest, ravno tako, kakor so jo imeli nekdanji carji. Nočejo svobode, načejo kritike. To je dokaz, da njihovo delo ni demokratično. Ako morajo še celo zaslužni možje molčati, kako mora molčati šele delavec, ki je danes v Rusiji «radi strankarske discipline» večji suženj kakor je bil kdaj prej. Hvala lepa za stranko sužnje! Tako ruski boljševiki ustvarjajo Novo Sibirijo, kamor bodo odganjali vsakega, ki ne bo tiho. Car diktator v Rusiji še živi, samo prekrstil se je.

Angleški rudarski štrajk. Angleška vlada je izjavila, da ne bo storila nobenega koraka za posredovanje med rudarji in lastniki premogokopov, ker ni nobenega izgleda, da pride do sporazuma.

Viljem bi rad zapustil Holandijo. Poroča se, da kupuje bivši nemški cesar v Švici posestvo, kamor bi se naselil v najkrajšem času. Zelo pogoste so zadnji čas tudi vesti v nemškem časopisju, da si

Viljem želi preživeti svoje stare dni v Nemčiji. Želje odstavljenega cesarja pa ne najdejo posebnega odziva v Nemčiji in celo izraziti monarhisti priznavajo, da na povratek Viljema zaenkrat niti misliti ni.

Anglija in Balkan. Ob priliki bivanja v Zagrebu je podpredsednik angleške spodnje zbornice James

Hope izjavil, da so popolnoma neosnovane časopisne vesti, ki trdijo, da je Anglija izrekla svoj desintersment na Balkanu na korist Italije. Anglija ima veliko gospodarskih interesov v balkanskih državah in bo temu odgovarjajoče uravnala tudi svojo zunanjo politiko.

*

Pogovor o tem in onem.

Mladina v Rusiji.

Prvo septembersko nedeljo so priredila vsa večja sovjetska mesta mednarodni mladinski dan. Pri teh dnevih pride navadno do kakih posebnosti. Predlanskim je v Moskvi demonstrirala skupina deklet in fantov proti predsodkom nepotrebne sramežljivosti; nekoliko nagih mladeničev in deklet, okoli osemnajst let starih, se je sprehajalo po moskovskih ulicah brez obleke, opasnih samo z ozko šerpo z napisom: «Proč s sramežljivostjo!» Lansko leto je bila prirejena v stadionu na Vrabičjih gorah velika gledališka slavnost, pri kateri so bile stotisočere množice ob enem gledalci in igralci v igri.

Letos ni bilo nič tako impozantnega niti pikantnega. Kljub temu pa sprevod komunistične mladine ni bil brez zanimivosti. Med 200.000 udeleženci se vedno najde kaj, kar obrne pozornost nase in ostane v spominu.

Za komunistični del udeležencev in gledalcev je bila posebno zanimiva skupina figur iz lepenke, ki so predstavljale mladeniče in dekleta v plesnem objemu. Te figure pa so gibali tako, da bi predstavljale moderne plesne, ki so v sovjetski Rusiji strogo prepovedani in o katerih se v SSSR misli, da bo vsled njih propadla vsa zapadna buržuazna družba.

Za nekomunističnega gledalca pa je bil najzanimivejši sprevod mladine, ki živi brez staršev, brez doma, brez strehe, večinoma na kolodvorih in v vlakih, potujoč po prostrani Rusiji sem ter tja. Teh otrok je bilo v sprevodu 28.000. Podjetni voditelji teh avtonomnih otroških oddelkov so se odzvali klicu nekaterih človekoljubnih sodružic in se podali v Moskvo. Saj se tem potepuškim siromakom, med katerimi se nahajajo tudi rafinirani mladi zločinci, še ni pripetilo, da bi bili pripuščeni v organiziran sprevod. Šli so torej, ne da bi se najmanj brigali za to, da niso prav nič podobni svojim srečnejšim tovarišem, ki imajo starše in zvečer streho nad glavo. Stopali so z upornimi obrazi v štiristopih, umazani bolj od dimnikarjev ne samo od saj asfaltnih kotlov, v katerih po večini prespe noči, temveč tudi od nikdar umite umazanosti in blata avtomobilov, ki jih tako često in neusmiljeno obrizga. Stopali so v svojih cunjah, ki so tako raztrgane, da se ne da v njih shraniti niti skorja kruha, niti priberačeno, ukradeno, pri-kšetarjeno ali pri kartah priigrano kopejko. Korakali so z isto drznostjo, s katero napadajo ponoči samotne izprehajalce, z bosimi nogami so bili takt po razmeroma slabem moskovskem tlaku, polni pričakovanja, kako bo pred Leninovim mavzolejem, kjer naj bi kričali hura!

S tribune na mavzoleju se jim je vzklikalo in zanimanje je bilo osredotočeno nanje ves čas, kar so defilirali z neverno stisnjenimi ustnicami, spodrsujoči često na spolzkem tlaku in loveči z rokami vihraje svoje cape. Odgovorili so s hura tudi na krik s tribune: «Potepuške otroke v dečje do-

move in delovne komune!» očitno zato, ker vzklika niso dobro razumeli. Oni, ki so ga hoteli razumeti, so ga razumeli že prej in si našli kakšen kotiček v kaki rodbini ali dečjem zavetišču. Nedavni manifestanti pa spadajo k najvztrajnejšim in najneobčutljivejšim — — —

Ko je bil sprevod končan, so bili potepuški otroci pogoščeni v nekih klubih. Potem pa so se seveda zopet razdelili na oddelke, ki so razpadli na običajne manjše skupine. In zvečer si jih mogel zopet videti okoli običajnih asfaltnih kotlov, kako so polagali k počitku svoje zmučene, nesrečne ude.

Davek na ušesa.

Znano je, da vlade vseh držav potrošijo največji del svoje iznajdljivosti za izmišljanje novih davkov. Tudi tibetanski Dalai-lama noče, kot se zdi, biti izjema, ker on je uvedel davek na ušesa, katerega morajo Tibetanci plačevati, če nočejo priti obnje. Od nedavna so v Tibetu tri vrste ljudi: eni so veseli, da so davek na ušesa že plačali, drugi so ponosni, da morajo na osnovi svojega bogastva od ušes plačevati visok davek in si vsled tega obešajo na ušesa uhane z dragim kamenjem, tretji pa si porežejo ušesa in ne plačajo nobenega davka.

Vlada pisateljev.

Francoska vlada, ki jo je sestavil Poincaré, je zložena skoro izključno iz pisateljev. Poincaré sam, ministrski predsednik, je član francoske akademije znanosti in je dolgo vrsto let pisal politične članke v «Reviji dveh svetov». Pravosodni minister, ki je tudi član akademije, je napisal nekoliko znanstvenih življenjepisov. Painlevé, ki je matematik in fizik, je napisal večje delo o Einsteinu. Herriot je slavni avtor življenjepisa gospe Recamier. Tardieu je bil prej glavni urednik «Tempsa». Georges Leygues je bil v devetdesetih letih inozemski dopisnik pariških listov in notranji minister Sarraut je lep-slovni pisatelj.

Čudovita razsipnost gostiteljev.

Knezi v srednjem veku so nekaj dali na ime dobrih in razsipnih gostiteljev. Na posebno originalno misel v tem pogledu je prišel knez Avgust Saški, ki je 26. julija 1730. priredil svojim vojakom v Zaitaimu gostijo, katere se je udeležilo nad 30.000 ljudi. Vse te svoje goste je posadil knez za mizami, postavljenimi ob Labi. Na častniški mizi se je nahajal kolač, ki je meril v premeru 14 laktov in katerega je krojil častnik s tremi lakti dolgim nožem. Po končani pojedini je ukazal Avgust Saški, da naj se vsi gostje postavijo ob Labi v vrsto in da naj vsakdo vrže na njegovo povelje svoj leseni krožnik v vodo. In po celem Polabju so plavali leseni krožniki, o katerih so nekateri v spomin na sijajno gostijo shranjeni v nemških muzejih.

Zemlja se ohlaja.

Naravno je, da so letošnjemu abnormalnemu poletju svojo pozornost posvetili v prvi vrsti meteorologi, trudeč se dognati vzroke in predvideti posledice za bodoče leto. Izjave meteorologov, v kolikor se tičejo prerokovanja za vremensko bodočnost, niso ravno optimistične. Nekateri predvidevajo znatne, celo prevratne izpremembe v razvoju sveta. Posebno pesimistični nazori se pojavljajo v tem pogledu v ameriškem časopisju. Navaja se, da pomeni letošnje poletje najbrže pričetek klimatičnega prevrata na zemeljski obli in da se bodo bodoča leta še bolj razlikovala od prejšnjih let nego leto, ki gre pravkar h koncu. Te izpremembe spravljajo ameriški meteorologi v sklad s pojavom velikih in številnih peg na solncu, ki zmanjšujejo toplotno intenzivnost solнца in vplivajo tako naravno tudi na življenje našega planeta. Vremenski preroki napovedujejo izrecno ohladitev zemeljskega površja in stavljajo celo vprašanje, če ne bi bilo koristno pšenične poseve preseliti bolj proti jugu. Polarni led se baje širi proti jugu in periode dežja in suše se znatno izpreminjajo. Postopno in pravilno ohlajanje se je moglo opazovati že celo vrsto let. Posledica bo silno deževno leto 1927. Toplota v Skandinaviji in na Angleškem bo padla za najmanj pet stopinj. Tudi poletje bo znatno hladnejše, kot je bilo letos. Meteorolog H. Janorin Browne, čigar vremenske napovedi so vsled svoje točnosti zbudile veliko zanimanje, pravi, da nastaja in ostane za zemljo sedaj hladnejše podnebje, kot je vladalo že večkrat tekom zadnjih 2000 let.

Radikalna izprememba toplote pa ne bi vplivala samo na izparivanje morja, temveč bi povzročila tudi prevrat v delavnosti vetrov in znižanje toplote na zemlji bi po poročilih prof. meteorologije, dr. Humphreysa, enega največjih avtoritet v tej stroki, povzročila postopno novo ledeno dobo na zemlji. No, mi jo najbrže ne bomo več dočakali.

Zabavni kotiček.

Zadovoljen. «Kako si zadovoljen s svojo ženi-co?» — «Izborno! Že do sedaj sem našel v njeni preteklosti snovi za tri romane.»

On ve. Učitelj vpraša malega Iciga, kako da je nastal človek. Icig: «Gospod učitelj! Vi to veste, jaz to tudi vem, tem drugim pa (pri tem pokaže na razred) tega še ni treba vedeti.»

Trgovska tajnost. Učiteljica vpraša učenca: «Ali poznaš kako zelo koristno žival?» — Učenec molči. Učiteljica mu hoče pomagati: «Tvoj oče je mesar. Iz česa pa dela klobase?» — Učenec: «Prosim, gospodična, tega pa ne smem povedati, ker bi bil sicer doma tepen.»

Moderno. A.: «Kako pa je tvoja zem zadovoljna s svojo služkinjo?» — B.: «Tega Vam ne morem povedati, ker danes še nisem bil doma.»

Odrezan. «Kaj pa ti delaš v kopalnišču, Francej? Mislil sem, da imaš pojutršnjem svatbo?» — «Imela bi biti, toda moral sem jo odložiti.» — «Kaj pa se je pripetilo? Pa vendar ni tvoja nevesta zbolela?» — «Kaj še! Ampak drugega ženina si je izbrala.»

Dobrohotnost. Sodnik: «Pravite, da je obtoženeec prišel v vašo gostilno že pijan. Kako pa to, da ste mu dali še pijačo!» — «Prosim, bilo je poslednje pivo v sodu.»

Pretiravanje. Dva prijatelja hvalita ostrino svojih čutov. Prvi: «Jaz vidim muho, ko sede na streho.» — Drugi: «Jaz pa slišim, kako poka deščica, na katero sede.»

NAJPOPOLNEJŠI
STOEWER

15 letna garancija
šivalni stroji za šivilje, krojače, čev-ljarje in za vsak dom. Preden nabavite stroj, si oglejte to izrednost pri tvrdki

BREZPLAČEN POUK
L. BARAGA

Selenburgova ul. 6/I. **LJUBLJANA** Telefon štev. 980.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

Čuvaj strme upira vanj svoje oči.
 «Vaša milost, vi sami,» odvrne čuvaj.
 «Kaj — jaz? Ali se ti je zmešalo?»
 «Vaša milost, na lastna ušesa sem slišal znamenje za dvig ladje. Ko sem prišel na krov, nisem nikogar videl ter sem bil že popolnoma zmešan, dokler vas slednjič nisem zapazil.»
 Mož s krinko stoji nepremično na krovu.
 «Jaz nisem dal znamenja, saj ravnokar prihajam z vrh brega.»
 «Vaša milost se more pa v strojnici osebno uveriti, da je bilo znamenje dano, aparat ga je kot vedno naznanil. Saj sem že tako dolgo na ladji ter mi je znamenje dobro znano, vsaka pomota je izključena.»
 «Pojdi z menoj,» reče mož s krinko z naravnost čudno naglico, «zapri zapornico, podmornica mora takoj na dno.»
 Medtem, ko gre mož s krinko po stopnicah navzdol, zapre hitro čuvaj zaklopnico ter gre za svojim gospodarjem, ki hiti po hodniku. Pred celico, v kateri je bila zaprta Manuela, se ustavi. Z roko prime za kljuko, vrata se odpro. Čuvaj, ves iznenaden, se komaj zadržuje, da ne zavpije na ves glas.
 Toda poteze v obrazu strašnega maščevalca ostanejo neizpremenjene, le oči mu tako divje, tako grozno žare, da se čuvaj od strahu trese po vsem životu. Tedaj pa se mož s krinko naenkrat napoti naprej ter zopet obstane pred celico, v kateri je zaprt Piff.
 «Ključ!» ukaže z groznim glasom, ko ugotovi, da so vrata zaklenjena.
 Čuvaj skoči po ključ in se že čez nekaj trenutkov vrne z njim ter odklene vrata.
 En pogled zadostuje možu s krinko. V celici sedi rdečelasi Irec, topo, černo vdan v svojo usodo, ter gleda s potuhljenimi očmi v groznega moža.
 «Zakleni!» ukaže mož s krinko. To se takoj izvrši.
 «Pokliči Francis!» zapove sedaj zagonetni mož s tisto hladno mirnostjo, ki je tudi za hip ni izgubil.
 Zopet hiti čuvaj v kajuto za možstvo, v kateri je sedaj zavladao prav živahno življenje. Toda že po par minutah se vrne ves zasopljen.
 «Vaša milost, Francis ni nikjer mogoče najti.»
 Mož s krinko se obrne in govoreč sam s seboj reče:
 «Mislil sem si kaj takega!» nato pa odide v strojnico, njemu pa sledi čuvaj, tresoč se od strahu po vsem životu. Naravno, da si želi čuvaj, da bi bil daleč proč, tembolj, ker domneva, da zagoneten mož na obrazu gospodarja brez dvoma ne pomeni nič dobrega.
 Strašni maščevalac stopi sedaj v strojnico. En pogled na aparat mu zadostuje, da se uveri, da je bilo znamenje pravilno dano.
 Obrnivši se k čuvaju reče hladno:
 «Znamenje je pravilno. Ti si nedolžen, storil si le svojo dolžnost.»
 «Kdo je dal znamenje?» zajecija prestrašeni čuvaj, ki je kljub pohvali še vedno vznemirjen.

«Pojdi z menoj v krmarjev prostor!»
 In zopet gresta oba molče po ozkem hodniku nazaj. Mož s krinko odpre vrata, ki vodijo v ta prostor.
 «Poglej tukaj!» reče trdo ter pokaže na aparat. Čuvaj stopi bliže ter zapazi žice iz bakra in pri-trjene vijake, sedaj mu je vse takoj jasno.
 «Francis je od tukaj dal znamenje,» reče mož s krinko. «Pobegnil je z jeticno, ki je, pretkana kot je bila vedno, uporabila svojo lepoto v to, da je omamila z njo Francis.»
 «Da, da, vaša milost, danes se nam je vsem čudno zdelo, da, naravnost našo pozornost je vzbujalo, da je Francis toliko časa izostal, ko je nesel jeticno jedila. Že pri zajtrku se je to opazilo, in opoldne ga skoro eno uro ni bilo videti. Ko pa je prišel od jeticne, ni bilo prav nič posebnega opaziti na njem, in zaradi tega ga tudi nismo izpraševali po vzroku njegovega izostanka. Sedaj mi je vse jasno, prav vse.»
 «Vse možstvo naj pride v kajuto,» prekine mož s krinko razburjenega čuvaja v njegovi zgovornosti. Nato se obrne ter odide z ravnodušno mirnostjo v kajuto Z ničimer se ne izda, kakšen vihar divja v njegovi notranjosti. V sredi kajute obstane in čaka na možstvo, ki se v par minutah polnoštevilo zbere okrog njega.
 Po vrsti pogleda molče vsakega posebej kot bi s svojimi žarečimi očmi hotel prodreti v dno duše vsakega posameznega.
 Grozen je bil ta mir strašnega moža, celo neustrašene može podmornice navdaja tesnoben občutek pri tem groznem motrenju.
 «Dovolj vem,» izpregovori mož s krinko končno s povzdignjenim glasom, «vsi ste zvesti, izdajalca bi bil takoj odkril. Toda izdajalec je bil med vami. Francis me je varal v mojem zaupanju. Pobegnil je z jeticno, s to vražje pretkano zločinko.»
 Glasni vzkliki nejevolje in gneva nad izdajalskim ravnanjem svojega tovariša odmevajo po kajuti. Toda takoj se vznemirjenje poleže, ko mož s krinko dvigne desnico v znak, da naj bodo mirni.
 «Tiho, kar se je zgodilo, ni mogoče premeniti, tudi nič ne pomaga obsojanje podlega izdajalca. Toda kazni ne uide.»
 «Smrt izdajalca!» kriče možje.
 «Trojica od vas naj takoj odide z menoj,» ukaže mož s krinko. «Več dni se ne bom vrnil, in med drugimi gre tudi Bill z menoj. Dobro mi pazite na Irca, za lopova mi jamčite s svojimi glavami.»
 «Ali ga smemo prikleniti, vaša milost?» vpraša čuvaj skrbno.
 «To ni potrebno, le vrata naj bodo dobro zastražena, če se podmornica dvigne na vodno površino. Vsekakor pa ga smete tudi prikleniti, dečko je zvit in uren, pa tudi potreben mi bo še v bodočnosti.»
 Možje se začudeno spogledajo. Toda skrivnostni smehljaj njihovega gospodarja jim pove, da Piffu zaenkrat še prizanaša, da bi ga uporabil pri iskanju za pobeglo Manuelo.
 «Sedaj pa idite vsak na svoje mesto!» nadaljuje mož s krinko. «Potem bom že izbral trojico, ki bo šla z menoj! Zato bodite pripravljeni za odhod!»
 Možje odidejo iz kajute, pa tudi mož s krinko jim takoj sledi ter se napoti v celico, kjer je zaprt Piff. Irec plane kvišku, ko vidi vstopiti groznega

moža, saj je uverjen, da mu bije sedaj zadnja ura. Vendar pa se v tem vara. Mož s krinko ga sicer meri od nog do glave z nič kaj dobrega obetajočimi pogledi, toda pretkani lopov kaj kmalu spozna, da ga hoče mož s krinko z njimi samo pošteno oplasti.

«Lopov,» ga nagovori strašni maščevalac, «tvoji zločinski gospodarici sta pobegnili. Toda mi moraš povedati, kje se nahajata, ti moraš vedeti za njuno skrivališče.»

Piff nepremično štrli v moža s krinko, odločen, da trdovratno taji vsako izpoved, ki bi mu mogla škodovati.

«Skrivališče?» odvrne začudeno. «Jaz ne vem za nobeno skrivališče.»

«Dečko, ti lažeš!»

«Ne, povedal sem vam golo resnico,» odvrne Irec hladnokrvno ter z naglasom, ki uveri moža s krinko, da je izpovedal resnico. «Neko skrivališče imata pač, toda moja gospodarica je bila zelo previdna v tem oziru ter mi ni nikdar zaupala vseh svojih skrivnosti. Le njena prijateljica in sobarica sta vedeli za vse.»

«Ali je to resnica?»

«Če bi več vedel, bi tudi povedal. Vem, da nimam pričakovati nobenega usmiljenja in bi rad svojo usodo olajšal, če vam vse povem, kar želite vedeti. Toda jaz niti ne vem za pravo ime svoje gospodarice, tako je znala svoje skrivnosti prikrivati pred menoj.»

«Tako, tako!»

«Vse je resnica kot vam pravim, vaša milost,» zatrjuje Irec znova, ki je bil iz bojazni pred smrtjo pripravljen storiti vse, kar bi se le zahtevalo od njega.

«In ti ne veš, če se skrivališče nahaja tu v bližini ali na morskem obrežju?»

«Prav daleč ne more biti,» odvrne Piff premišljevalje. «Ko sem svoji gospodarici prinesel vest, da sem dobil pšico, je prišla nasproti iz svojega skrivališča, in konji, vpreženi v sani, so se potili, kot bi bili že par ur v najhujšem diru. Skrivališče se mora nahajati nekje v gorovju, in moja gospodarica bo tamkaj mirno čakala, dokler se ne bo ozračje zopet očistilo.»

Rdečelasi dečko je vse to tako mirno povedal kot da se prav nič ne zaveda, kake muke je s svojimi besedami napravil možu s krinko.

Kako, še enkrat naj uide morilka njegove Ellene?

Ne, nikoli več!

Vse mora podvzeti, da najde njeno skrivališče. S svojimi ljudmi hoče preiskati vse gorovje, vsak voz ustaviti, vsako žensko, ki pride nasproti, dobro ogledati, da se zločinski pustolovki, morebiti preoblečeni, znova ne odtegneta morebitni kazni.

Pač težka naloga. Toda mož s krinko je že vse drugačna dejanja izvršil. Dokler ne dobi obeh pustolovk v svoji roki, ni miru, ni počitka zanj in za njegove ljudi.

(Dalje prih.)

Lastnik in izdajatelj Rudolf Juvan v Ljubljani.
 Urednik Ivan Tavčar v Ljubljani.
 Tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani
 (odgovoren Miroslav Ambrožič).

Najboljša kolesa in šivalni stroji
 so edino
PETELINČEVI
 znamke
Gritzner, Adler, Phönix
 za dom, obrt in industrijo. Brezplač. pouk,
 ugodni plačilni pogoji, večletna garancija.

Od dobrega najboljšje je švicarski pletilni stroj „Dubied“

JOSIP PETELINC, LJUBLJANA
 blizu Prešernovega spomenika za vodo.

Naročajte in zahtevajte

Novo Pravdo!

KRAVATE,
 ovratnike, naramnice, srajce,
 nogavice, nahrbtnike in palice,
 modno blago, toaletne potrebščine,
 jedlino orodje ima v bogati izbiri in po najnižjih cenah edino

Josip Petelinc Ljubljana
 blizu Prešernovega spomenika ob vodi.